

МУСИҚА ВА ТЕЛЕВИДЕНИЕ

Нўмонжонов Истиқбол Иқболжонович

Андижон Давлат Университети,

Педагогика ва Санъатшунослик факультети,

музиқий таълим кафедраси ўқитувчиси.

istiqbolomonov89@mail.ru

АННОТАЦИЯ

Мусиқа телевидения дастурларидағи намойишларда телетомошибинлар онггида масавурни аникроқ воқеилашишидаги кучи ва теленовеелла, телеспектакл, кино, телекүрсатувлардаги образлар ва мавзу, сюжетлардан тортиб кичик эпизодларгача таассурот олии масаласида фикр юритилган.

Калим сўзлар: теленовеелла, телеспектакл, кино, телекүрсатув, мусиқа, телевидения, телефильм, теледастур, концерт, сюжет,

MUSIC END TV

ANNOTATION

The power of music in television shows to make the imagination more vivid in the minds of the viewers and to get an impression of characters and themes in telenovelas, teleplays, movies, and TV shows, from plots to small episodes, were discussed.

Keywords: telenovela, teleplay, movie, TV show, music, television, TV movie, TV program, concert, plot,

Кириш.

Телевидение учун мусиқа тайёр мусиқий асалардан олинган ёки маҳсус теледастурлар, телефильм, телеспектакл учун ёзиб олинган мусиқий фонограммалар ва оригинал мусиқа ўрнида видео қатор учун саралаб ишлатилган асарлар назарда тутилади. Бу борада энг катта ва маъсулиятли вазифа дастур ичига турли муаллифлар ёки бир композиторнинг асарини киритишида максималорганик усулбий яхлитликка эришишдир. Баъзан кампиляция учун мавжуд бўлган халқоммавий, эстрада қўшиқларининг аранжировкаларига мурожат қилиниши мумкин.

Яъни мусиқа телевиденияда оригинал ва компилятив бўлиши мумкин. Телефильмларда (ёки телеспектаклада) мусиқа унинг яхлит образининг ажralmas қисмига айланади. Ўз ичида ҳам драматургия ҳам услубий жиҳатларини ўз ичига қамраб олиб мусиқа асарнинг композицион шакл тузилиши, кадр ичидаги кайфият, сюжет чизғилари ва жанр белгиларини ойдинлаштиришга қўмаклашади.

Адабиётлар тахлили ва методология

Телевидениядамусиқа саҳналаштирилган концерт- дастурлар мисолида оммавийлашиб кетган. Уларнинг сценарий режаси ва режиссёрнинг талқини асосида оркестрлар,хор, яккахон ижрочилар томонидаги чиқишлиар тасвирий материал билан тўлдирилади (кино ва фото лавҳалар). Шундай саҳналаштирилган концерт томошалар учун телевиденияга матнни ўқиш ёки концертни олиб бориш, концерт номерлари орасида томошавий чиқиш эпизодлари учун илғор артистлартлар жалб қилинади. Телевиденияда сценарий асосида олинган саҳналаштирилган- концерт кўрсатувлар мавзуига қараб аксарият холларда икки кўринишида намоён бўлади:

- Симфоник, камер, қўшиқ дастурларига асосланган телекўрсатувлар -мусиқа маданияти намояндалари ёки барча мусиқий жанрларда ижод қилаётган мусиқий жамоларни ижодига бағишланган кўрсатувлардир.

Телевиденияда мусиқий томоша күриниши асосан уча жанр билан чекланади. Шуларга қўйидаги телекўрсатувларни белгилаб ўтганмиз.

Ўз навбатида мусиқий кўрсатувларни жанр асосига кўра 4 - турга бўлиш мумкин:

- саҳналаштирилган (концерт фильмлар),
- саҳналаштирилган – концертлар (байрам муносабати билан диёrimизда ўtkазилажак концертлар),
- концерт (телевиденияда турли хонандалар ,ижрочилаr ва жамоалар асарларидан ташкил топган концертлар)
- трансляция қилинган концертлар (тўғридан тўғримаълум концерт майдони, зали, саройдан ёзиб эфирга узатилагн намуналар) киради.

Натижалар.

Мусиқа оммавий ахборот воситалари, жумладан телевидениянинг жамиятда *бажарган барча вазифларига ҳамоҳанг* тарзда ўзини намоён қиласди. Хусусан, у томошабинларга *ахборот берииш вазифасини* амалга ошириши мусиқа маданияти ва санъатидаги барча ходиса, воқейликлар ва улар билан боғлиқ ахборот берувчи мусиқий маълумотлар билан томошабинларни таништиради).

Мухокама

Маданий - маърифий ва тарғиботчилик вазифа миллий мерос, мумтоз ва классик асарларни телевизион кўрсатувлар, концертлар орқали намоёиш қилинишида ўз аксини топади. *Интегратив* (яъни, миллиатидини, фирмаси, ёшидан қатиий назар) бирлаштирувчи омили санъат тупларига хос муҳим жиҳат сифатида ўзини белгилайди. *Таълим берувчи* вазифани бажарган мусиқий кўрсатувлар кўп эмас, хатто саноқли. Бироқ томошабинларга *педагогик* (яъни бошқариб , йўл йўриқ кўрсатувчи) вазифани ўзида жамлаган мусиқий эшиитириш ва кўрсатувлар бор.

Аксарият холларда мусиқий кўрсатувларнинг бари *рекреатив вазифа* (томушабинларни хордиқ чиқаришини таъминлаб бериши, кун давомида сарфланган кучларни йиғишга қаратилиши) билан ўз мақеини белилаб беради.

Xulosa

Маълумки кўрсатув чегараси мусиқий матн билан чекланиши ёки қўшимча маълумот бериши мумкин: оғзаки изоҳ, интервью, репортаж, кириш сўзи. Ушбу кенг доирадаги теледастурлар тоифасига опера ва балет спектакллари, концертлар, театр ва концерт майдончаалари ва залларидан, ёки телестудиялардан ёзиб олинган эшиттиришлар, мусиқий- публицистик дастурлар киради.

Шуни қайд этиш лозимки шундай турдаги кўрсатувларда ўрин олган мусиқий асар бирламчи мақсад ,яъни мусиқани намойиши учун хизмат қиласди. Бир дастурларда мусиқа визуал образларни кўмаги учун ишлатилсада бундай турдаги дастурларда мусиқа бош мавзу, бош предмет , мулоҳаза учун асосга айланади.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Marufjon, R. (2022). A Matter of Rhythm in Oriental Classical Music. Pioneer: Journal of Advanced Research and Scientific Progress, 1(6), 80-84.
2. Маъруфжон Мамиржон Ўғли Расулов, & С.М.Бегматов (2022).

МАҚОМЛАРДА УСУЛЛАР ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ (ФАРГОНА ТОШКЕНТ

МАҚОМ ЙЎЛЛАРИ УСУЛЛАРИ МИСОЛИДА). Oriental Art and Culture, 3 (2),
810-821.

3. Marufjon, R., & Begmatov, S. M. (2023). Music by Uzbek Mumtaz

Shashmaqom. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF ARTS AND DESIGN, 4(1), 33-36.

4. Акбаров И. Мусиқа луғати. Ташкент. 1997 й.
5. Абдуллаев Р. Ўзбек мумтоз мусиқаси Тошкент: 2008 й.
6. Виноградов В.С. Классические традиции Иранской музыки.
7. Гафурбеков Т. Фолклорные истоки узбекского профессионального творчества. Тошкент: “Ўқитувчи”, 1984 й.
8. Джами Абдурахман. Трактат о музыке. /Пер. С перс. А.Н.Болдырева. коммент. В.М.Беляева. Тошкент. 1960 й.
9. Жабборов А. Ўзбекистон бастакорлари ва мусиқашунослари. Тошкент: “Янги аср авлоди”, 2004 й.
10. Ибн Сино Абу Али. Жавомиъ ил мул-музиқий. Қоҳира , 1956 г.
11. Маъруфжон Мамирjon Ўғли Расулов (2023). ШАШМАҚОМ УСУЛЛАРИ ҲАҚИДА. Oriental Art and Culture, 4 (2), 729-735.
12. Rasulov Marufjon Mamirjon Ogli (2023). WAYS OF MAQAM OF THE TECHNIQUE OF UFAR AND FORMS AND FEATURES IN THE COMPOSITION OF FOLK MUSIC. European Journal of Arts, (2), 20-29.
13. Маъруфжон Мамиржон Ўғли Расулов (2023). ЎЗБЕК МАҚОМОТИ УСУЛЛАР ТИЗИМИ: МУАЙЯН УСУЛ ВА ТУРКУМИЙЛИК КЕСИМИДА (ФАРГОНА ТОШКЕНТ МАҚОМ ЙЎЛЛАРИ МИСОЛИДА). Oriental Art and Culture, 4 (4), 212-231.
14. Маъруфжон Мамиржон Ўғли Расулов (2023). ФАРГОНА-ТОШКЕНТ МАҚОМ ЙЎЛЛАРИ ҲУСУСИДА. Oriental Art and Culture, 4 (3), 22-30.
15. https://ppublishing.org/media/uploads/journals/article/Arts-2_23_p20-29.pdf
16. https://scholar.google.ru/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=UZ7Sh6oAAAAJ&citation_for_view=UZ7Sh6oAAAAJ:Y0pCki6q_DkC